

CSIZMAZIA DARAB JÓZSEF

LAKATOS ANDRÁSRA EMLÉKEZTÜNK

Néhány hónapja, pontosan 2025. március 29-én lett volna 100 éves Lakatos András, a XX. század kiemelkedő, innovatív magyar szőlész-borász szakembere. Születésnapján, Balatonfüreden a református temetőben lévő emléktáblánál emlékeztek meg róla tisztelői. Az emlékbizottság még halála évében, 2016-ban döntött úgy, hogy az előző évben itt felállított emléktáblán szereplő, a Balatoni Borrégió hat neves szőlész-borásza mellé kerüljön fel méltóképpen a február 20-án elhunyt Lakatos András neve is. Gazdag országos és nemzetközi munkásságának vannak balatonfüredi vonatkozásai is, melyekről érdemes a kerek évforduló kapcsán megemlékezni.

Lakatos András Kalocsán született. Édesapja Lakatos Albert jogász, a kalocsai Sárközi Takarékpénztár igazgatója volt. A jezsuita szerzetesrend helyi Szent István gimnáziumában érettségizett, majd felvételt nyert Budapesten a Kertészeti és Szőlészeti Főiskolára.¹ Már tanulmányai során eldönt pályaválasztása, melyről később így vallott:

„Dr. Kosinszky Viktorral² való találkozásom eredményezte a felismerést, hogy a szőlővel kell foglalkoznom, a szőlőt kell hivatásul választanom, mert az az igazi.”³

Lakatos András a hajtatóházban
(Lakatos Bálint tulajdona)

Első kapcsolata Balatonfüreddel, azaz annak idején a még önálló Balatonarácscsal 1948 őszén kezdődött, amikor a világháború után 1947-ben az egész országban újjászervezett szőlészeti felügyelőségek közül a balatonarácsira nevezték ki állami pinceellenőrnek. A hatóság működési területe Zala vármegyének egészére és Veszprém vármegye balatonfüredi járásának a területére terjedt ki, de ehhez tartozott a lovasi szőlőoltvány-alany telep is. Arács pinceellenőri munkáját röviden így foglalta össze:

„Ezeket felügyeltük, emellett tanítottam a szakiskolában és annak kis bemutatószőlőjében, fiatalokat, idősebbeket egyaránt.”⁴

Lakatos András nem csak az Agráregyetem Kertészeti- és Szőlészeti Karát végezte el, hanem levelező tagozaton a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdasági Szaknárképző Intézetét is. Pedagógiai végzettsége alapján így Arácson taníthatott is a szakiskola kollégiumában. 1949-ben azonban áthelyezték Villányba a volt Teleki féle Oltványtermesztő és Nemesítő Gazdaságba, majd később 1955-ben ismét visszatért a Balaton partjára, Balatonboglárra főkerítésnek, ahol kiteljesedett szakmai karrierje és jelentős része volt a borkombinát felépítésében és működtetésében.

1963-ban, az előző évi franciaországi tanulmányútja alapján javasolta a minisztériumnak a Grenache, Carignan, Cabernet sauvignon, Muscat Lunel, Chardonnay, Semillon, Sauvignon, Pinot gris és Cardinal francia szőlőfajták beszerzését részben kísérletek, részben tömegszaporítás céljából. Ugyancsak ekkor javasolta egy helikopter beruházását is a hatékonyabb és gazdaságosabb növényvédelem érdekében.⁵ De ebben a jelentésében említette meg azt a ma is korszerű gondolatot, hogy a bortörvény megváltoztatásával lehessen esetenként alacsonyabb, 9 M° alkoholtartalom⁶ alatti borokat is forgalomba hozni.

Javaslatára a 60-as években Balatonbogláron álltak a tápanyag-gazdálkodás új módszerére, amelyet így foglalt össze:

*„Kiváló kutatók, szakértők bevonásával azt a felismerést, hogy a szőlőt – más kultúrákhoz hasonlóan – a saját igényei szerint «etetni kell», laboratóriumunk a levél-analízis módszerével a gyakorlatban megvalósította, s a talaj- és növénytáplálást új alapokra helyeztük.”*⁷

Korszerű laboratóriumot hozott létre, valamint meghonosította a rendszeres szaktanácsadást. Ugyancsak ő honosította meg az országban a Moser-féle szélessoros intenzív művelésmódot.⁸ 1972-ben az országban elsőként bevezette a kombájnnal való gépi szüretelést.⁹

1973-ban a tudományosan megalapozott, korszerű nagyüzemi szőlőtermesztés és borászat hazai elterjesztéséért, a Balatonboglári Állami Gazdaság

nemzetközileg is elismert tevékenységéért Lakatos András kertészmérnököt, a gazdaság igazgatóhelyettesét az Állami Díj II. fokozatával tüntették ki.¹⁰

Az 1970-es évek végén került ismét Balatonfüredre, amikor az AGROBER¹¹ termelési technológiai főosztályvezetőjeként, a Kurucz Albert vezette balatonfüredi székhelyű Badacsonyvidéki Állami Pincegazdaság igazgatóhelyettesének nevezték ki. A cég annak idején Észak-Dunántúl öt megyéjében: Veszprém, Fejér, Komárom, Győr-Sopron és Vas működött. Évente több mint 400 ezer mázsa szőlőnek megfelelő szőlőt, mustot, egyszer-kétszer fejtett bort is vásárolt, illetve dolgozott fel és értékesített.¹² Lakatos András megszervezte, hogy Balatonfüreden és a többi telephelyen is korszerű körülmények között tárolják a bort. Több úttörő jelleghő borászati technológiát vezetett be a vállalat borászati üzemeiben.¹³

A Balatonvin Borlovagrend tagjai balról-jobbra: Lakatos András, Gubicza Ferenc nagymester és dr. Teszár József egy borrendi rendezvényen, Csopakon 1984-ben

(Gubicza Ferenc tulajdona)

1981-ben a Gubicza Ferenc vezette, és egyre bővülő Csopak Tája, majd Balatonfüred-Csopak Tája MgtSz¹⁴ felkérte a frissen kialakított pincészeti igazgatói munkakörre. Lakatos András váltott és egészen 1985-ig itt dolgozott. A szövetkezet egyike volt az ország kilenc legnagyobb növénytermesztési- és állattenyésztési rendszerének.¹⁵ A szőlőtermesztés 526 hektáron folyt. Az ő feladata volt a modern, korszerűen felszerelt borászati üzem és laboratórium létrehozása, illetve üzemeltetése. Az új exportborokat kezelő pince 10 000 hl kapacitású lett és a szövetkezet többi telephelyén további 16 000 hl tárolókapacitást alakítottak ki úgy, hogy a teljes szőlőtermést a szövetkezet maga dolgozhassa fel.¹⁶ A szövetkezetnél való munkájáról így vallott:

„Az épülő borászati üzem a kor legkorszerűbb felszerelésével büszkélkedhetett az 1980-as évek elején. Ottani működésem, és a csopakiakkal közös utazásaink során igyekeztünk alaposan megismertetni és megszerettetni a francia szőlőtermesztést, borászatot. Ahogy hajdanában az apróhirdetéseken fogalmaztak: «minden megoldás» érdekelt, ami a csopaki bor nevét, hírét növelheti. Együtt gondolkodtunk, egyik ötlet hozta a másikat.”¹⁷

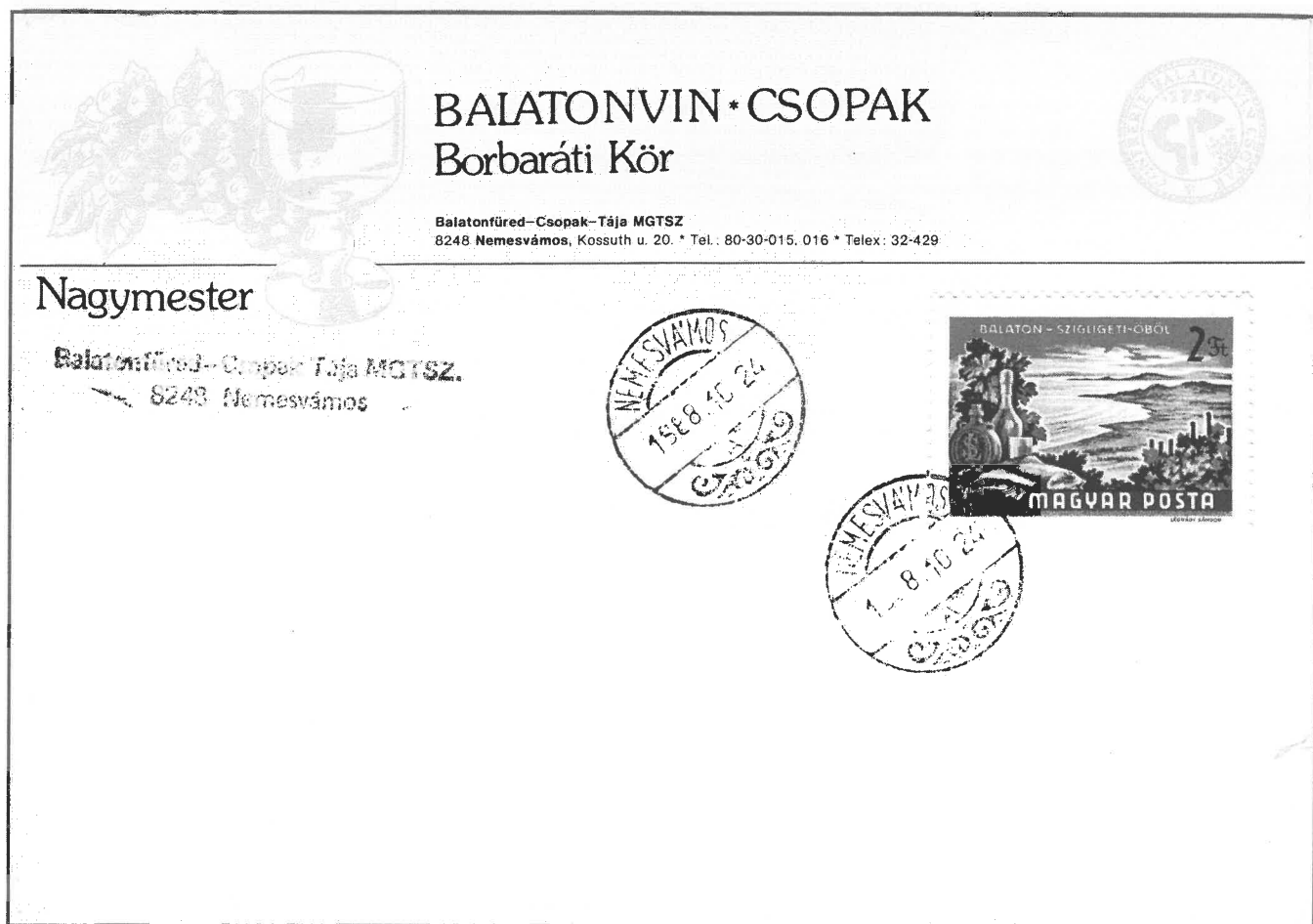
Lakatos András egyben az MGTSz keretein belül megalakított Balatonvin Export Borászati Társulás igazgatói teendőit is ellátta. Nyelvtudását és az évek során kialakított nemzetközi kapcsolatrendszerét felhasználva irányította a szövetkezet borexportját.

1986 és 2001 között az Agroinvest tanácsadójaként Brazíliában dolgozott a csemegeszőlő termelés fejlesztésén.

Az ott elért eredményei alapján kapta meg Brazíliában a külföldi állampolgárok számára adható legmagasabb állami kitüntetést, a „*Dél Keresztje a csillaggal rend parancsnoki fokozata*” érdemrendet. (Comendador da Ordem Nacional do Cruzeiro do Sul)

Munkásságáért idehaza pedig, mint az Agroinvest Rt. állami díjas vezető szaktanácsadója 2000. augusztus 20-án Mádl Ferenc köztársasági elnöktől vehette át a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje kitüntetést (polgári tagozata).¹⁸

2004-ben a Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kari Tanácsa Lakatos Andrásnak „A Magyar Kertészet Fejlesztéséért” díjat adományozott.¹⁹

A Balatonvin Borrend megalakulását követően használt nagymesteri levélboríték

(szerző tulajdona)

Volt azonban életében még egy fontos kapcsolódási pont Balatonfüredhez, és ez a Balatonvin Borlovagrend és annak megalapítása. Lakatos András saját elmondása szerint már 1958-ban, brüsszeli útja során felfigyelt a világkiállításon az egyik, a XVI. században alapított elzászi francia borrendre, amire később, közel ötven év távlatából így emlékezett vissza: „A pavilonokat nézegetve feltűnt nekem, hogy különböző, ám módfelett díszes, ízléses mentékben, dolmányokban, köpönyegekben járnak kelnek egyesek. Érdeklődtem, miért hordanak ilyen viseleteket, s kiderült, hogy ezek az emberek borlovagok. Elsőnek az alsace-i²⁰ borrendet ismertem meg. Tudtam mi a bor, sejtettem a lovagiság lényegét. De, hogy a kettő össze is tartozhat itt vált világgossá előttem. Tetszett nekem, beleszerettem.”²¹

A kezdeti lelkesedésétől vezetve azután későbbi franciaországi útjai alkalmával más francia borrendekkel is megismerkedett. De itthon azonban egészen 1976-ig várnia kellett, míg megalakíthatta Baján Magyarország első borrendjét, a „Pax Corporis-t”,²² az 1971-ben létrehozott magyar Vue Touristique Idegenforgalmi Propaganda- és Kiadó Vállalattal együttműködve. Ő kereste meg azután 1984 januárjában Gubicza Ferencet, a Balatonfüred – Csopak Táj MGTSz elnökét az IPV-től²³ dr. Teszár József és Winkler Ferenc kíséretében, hogy együtt javasolják neki egy új borrend életre hívását. Nem sokkal azután, már 1984. március 4-én, Csopakon, a nevezetes Suly-féle kúriában meg is alakult a Balatonvin Borlovagrend nyolc alapító taggal²⁴ és első, alapító elnök-nagymesternek Gubicza Ferencet választották. Még ugyanabban az évben Lakatos Andrást is felavatták a borrend tagjai sorába. A Balatonvin lett azután Magyarországon sorrendben a harmadik borlovagrend és egyúttal az első borrend a Dunántúlon.

Lakatos András 2001 novemberében is járt Balatonfüreden, amikor felkérték a Balatonvin Borlovagrend által első alkalommal megszervezett bál fővédnökének, melyet a borrend tagjai és családtagjai az Arany Korona vendéglőben tartottak meg.²⁵ Talán hivatalosan 2004-ben képviselte utoljára a borrendet Balatonfüreden, amikor részt vett a Magyarországi Borrendek Országos Szövetségének 9. ünnepi kongresszusán, ahol felszólalásában meghatottan emlékezett vissza a borrend megalapítására és a kezdeti lépésekre.²⁶

Lakatos András munkásságával kapcsolatosan meg kell még emlékezni egy általa művelt interdiszciplináris tudományterületről is, ami ugyan nem köthető szorosan Balatonfüredhez, azonban igen lényeges szerteágazó alkotó tevékenysége megértéséhez.

Anyai nagyapja, Berauer József híres egyházzenesz volt, a magyar egyházzene egyik megújítója.²⁷ A családi hatásra Lakatos András ifjúkorában a zenei pálya felé orientálódott és csak később vált elhivatott szőlész – borásszá. Már brazíliai tartózkodása idején is, de elsősorban onnan hazatérve foglalkoztatta a bor és a zene különleges kapcsolata. Azon fáradozott, hogy meghatározza, melyik borhoz milyen zenemű illik, avagy fordítva, melyik zeneművet hallgatva melyik fajta bort kell feltálatni, hogy az élmény kiteljesedjen. Véleménye szerint Liszt Ferenc II. Magyar rapszódijához leginkább a Zenit, vagy a Cserszegi fűszeres illik. Csajkovszkij zenéjéhez viszont a villányi vörösbor kapcsolható. De Lehár Ferenc: „A mosoly országga – Szu Csong dala” mellé a Cserszegi fűszeres a megfelelő bor. Bedrich Smetana: „Hazám” szimfonikus költeménye II. tételéhez viszont a Pinot noirt javasolta, mert annak mélysége van és ereje. És így tovább...²⁸ Tudományos téziseit előadásain „A bor muzsikája” címmel osztotta meg az érdeklődőkkel.²⁹

2001. március 23. 18 óra
„A bor muzsikája”
Borkóstoló
vacsoraest
 szimfonikus zene
 kíséretében.
 A bor és zene harmonikus
 kapcsolatát bemutató
 előadást megkomponálta:
Lakatos András
 a borok nagykövete.
 Asztalfoglalás az 518-860-as
 telefonszámon.

Lakatos András interdiszciplináris vacsorája az
 Aranyacska Étteremben

(Dunántúli Napló)

És végezetül egy idézet a 100 éve született Lakatos Andrástól, amely oly jellemző volt kezdeményező, úttörő munkásságára: „...nyugodtan hagyjátok el a járt utat a járatlanért, ha bizonyosak vagytok abban, hogy jól értettétek meg a szőlő, a táj, a világ szavát – így, ebben a sorrendben”³⁰

A nagy borász elődök táblája Balatonfüreden a református temetőben, a 2025. március 29-i megemlékezésen

(szerző felvétele)

Hivatkozások - Jegyzetek

- ¹ A főiskola 1945-ben elvesztette önállóságát és így Lakatos András végzőskor már a Magyar Agrártudományi Egyetem Kert- és Szőlészettudományi Karának diplomáját vehette át. Ma az intézmény a MATE Budai Campus.
- ² Ifj. Kosinszky Viktor (1909-1954), a Szőlészeti Tanszék alapító professzora. 1950-től a Szőlészeti- és Borászati Kutatóintézetben dolgozott elsősorban a szőlőkataszterek kidolgozásával, fajtagyűjtemények létesítésével.
- ³ „MAG Kutatás, Fejlesztés és Környezet”, 2006. február–március., 22. p.
- ⁴ Lakatos András: „Bor, Boglár, Brazília”, Syllabux Kiadó 2016, 124. p.
- ⁵ Lakatos András: „Beszámoló a gyümölcs – és szőlőtermelés egyes kérdéseivel kapcsolatos franciaországi tanulmányútról”, Balatonboglár, 1963. február 15., 63. p.
- ⁶ A francia feltalálójáról elnevezett Malligand-fok a bor alkoholtartalmát térfogat százalékban adja meg.
- ⁷ „MAG Kutatás, Fejlesztés és Környezet”, 2006. február–március., 23. p.
- ⁸ Moser féle művelés: A magas kordonművelés egyik módozata, mely lehetővé teszi a szálvesszős metszést a magas tőketörzsnek köszönhetően. Célja a termés mennyiségének és minőségének javítása mellett a gépesítés fokozása. Lenz Moser (1905-1978): „Weinbau einmal anders”, megjelent magyarul is: „Szőlőtermesztés másképpen” Mezőgazdasági Kiadó, 1967., (fordította dr.Csizmazia Darab Józsefné)
- ⁹ „Kertészet és Szőlészet”, 2000. december 21., 19. p.
- ¹⁰ „Agrofórum”, 2016. április 1., 103. p.
- ¹¹ AGROBER= Mezőgazdasági Tervező és Beruházási Vállalat (1963–1992)
- ¹² „Kertészet és Szőlészet”, 1978. november 2., 7. p.
- ¹³ „Kertészet és Szőlészet”, 1980. november 27., 6. p.
- ¹⁴ Hivatalosan a Csopak Tája MGTSz 1983. január 1-jével egyesült a balatonfüredi Jókai Tsz-szel és lett Balatonfüred-Csopak Tája MGTSz
- ¹⁵ „Figyelő”, 1984. szeptember 13., 45. p.
- ¹⁶ „Csopak Tája MGTSz Üzemi Lapja”, 1980. november, 2. p.
- ¹⁷ Lakatos András: „Bor, Boglár, Brazília”, Syllabux Kiadó 2016, 161. p.
- ¹⁸ „Kertészet és Szőlészet”, 2000. augusztus 31., 2. p.
- ¹⁹ „Kertészet és Szőlészet”, 2004. július 8., 2. p.
- ²⁰ Alsace (északkeleti régió Franciaországban) = Elzász
- ²¹ „Magyarországi Borrendek 1976–2006”, MBOSZ kiadás Budapest, 2006., 55. p.
- ²² Pax Corporis = A test békéje, Pápai Páriz Ferenc (1649–1716) orvosi könyvének címe: „*Pax Corporis, Az az: az emberi Testnek belső Nyavalyáinak Okairól, Fészkeiről s' - azoknak Orvoslásának módgyáról való tracta*”
- ²³ IPV= A Vue Touristique Idegenforgalmi és Propaganda Kiadó Vállalatot 1971-ben alapították, melynek célja hivatalosan a magyarországi turizmus népszerűsítése volt.
- ²⁴ Alapítók: Dénes János, Gubicza Ferenc, dr. Markovszky György, Ott László, dr. Szalay László, Szekendy Alajos, Varga István, Zsebők Zsigmond („*Balatonvin Borlovagrend 30 éve a Balatonfüred-Csopaki borvidéken 1984–2014*”, 2014., Borrendi kiadás, 9. p.)
- ²⁵ „Veszprémi Napló”, 2001. november 23., 11. p.
- ²⁶ „Veszprémi Napló”, 2004. március 5., 1,3. p.
- ²⁷ Lakatos András: „Bor, Boglár, Brazília”, Syllabux Kiadó 2016, 111–112 p.
- ²⁸ Lakatos András: „Bor, Boglár, Brazília”, Syllabux Kiadó 2016, 189–194 p.
- ²⁹ Például Pécsett 2001. szeptember 21-én, az Aranykacsa étteremben, Dunántúli Napló, 2001. március 22., 9. p.
- ³⁰ Lakatos András: „Bor, Boglár, Brazília”, Syllabux Kiadó 2016, 111. p.